

KUKORELLY ENDRE

Ha azt mondanám, van innét kiút. Samuel Beckettről, Tandori Dezsőnek

Nincs is, nincs mit mondani, és az elég üdítő. Már nem akarok beszélni, mondja Beckett, idézi Tandori. Beckettet olvasni vidám dolog, mert nem mond semmit, közben meg olyan helyzetbe kerít, elvisz addig a pontig, ahonnan már csak *visszafelé* van. Akkor már jövünk fölfelé, és ez jó. *Túl vagyunk* már; ahonnan pedig eljövünk, egyszerre csak nevetségessé válik. Az a kínos és lehetetlen, ijedt vacakolás, ami létezik, azok által a mulatságosan szöszmötölő, veszélyesen pontos mondatok által, ami a létezés.

Ha tehát nem mondható semmi semmiről, egy szó sem arról, ami van, az eléggé megnyugtató. Akkor nyugodtan neki lehet fogni a beszédnek. Nyugodt szív. És ilyen mondatok, mert Beckett mondatai addig helyezkednek és mocorognak, alakulnak ki, amíg minden a helyére kerül bennük, és maguk is a helyükre kerülnek, *rémesen a helyükre*. Éppen úgy, mint mi mind, a létezők, bennünk és körülöttünk ami van, ez a sok ez-az. A textus, ez a *szöveget a valóság*, ez pedig így elég is annak, elég valóságnak ennyi, nem is lépünk ki belőle. Ha viszont mégiscsak kilépünk a szövegből, az már nincs is teljesen, valami esetlegesség marad csak. Amin tényleg remekül lehet mulatni. Vigjáték.

Mert minden valódi szöveg megelőz minden valódi szörnyűséget. Betakar, elfed, megvéd, pokróc és páncél. Segíti kibírni azt, amit csak nem-kibírni lehet. Kijutni, ahonnan nem lehet. *Végül: kikerülni innen, végül legalább ezt, nem?*

(1993. január 12.)

Utazás. Céline-ről, Marno Jánosnak

megint ugyanaz / a szar érzés keríti hatalmába
(Marno)

Jó fülem van, mondta Winnetou, erre és éles szememre mindig büszke voltam. Ha nem is értettem tisztán, mi dünnyög, ezt a két szót véltem felismerni: *Micsoda hasonlatosság!* Nem értettem, mire gondol.

„*Mégiscsak tanultam valamit*” mondja Céline, idézi Marno. Megtanuljuk (és egy szót sem értünk), hogy miért nem elég az az egy hely, puhára kiült és kifészelt. A fészek, benne az anyu, szólni anyunak, ha szólsz neki, akkor leguggol, te meg ráugrasz, így, végre van valami, és senki sem ásitózik. Csak szólni kell, aztán meg az ugrás. A fiókák működnek, de olyan vidáman, muszáj állandóan szétcsapni közöttük. Szét is lehet, csak legközelebb jobban célozzál, úgy, hogy visszajöjjenek a falról. Állandóan belesusognak a füledbe. Állandóan harcolsz, a könyököddel dőföldsz és egyre jobban illatozol a félelemtől. Ez miért nem elég? Fogalmam sincs, miért. Pedig olyan így, tisztára olyan, mint az élet. Mint az életben, olyan.

Nem tudom, milyen vonat, amin ülnék a legszívesebben. Merre vinne. Visz Róma felé, rugózik a kocsi, rugózás, vonul szépen a táj, a legváratlanabb elrendezések. *„Korhadt póznák egy vasút mentén.”* Nem tudom, de ez nem az. Nem is nézek ki. *„Órák hosszat ki se néz a fülkéből.”* A biztos csak, hogy ez nem ilyen. Nem az ablaküvegtől kopik a homlokomon a bőr. Vagy igen? Ahogy támasztok és szorítom? Vagy csak békésen alszom, és úgy fut le a táj? *„robinson előtt szabad a pálya / robinson azonban mint tikos időtartam / viszolyog ettől a szabadságtól”.*

Én nyugodtam szoktam aludni. Ha úgy határozok, elalszom. Winnetou, ahogy békésen alszik. A telefon néha fölébreszt, de nem veszem észre. Beleszól valaki, sustorgás, azt felfogom, hogy mit is szól, aki szól bele, aztán vissza, én is sustorgok. *„jó vagy éppen rossz hír”.* Ha csak lehet, vagy szabad, lefekszem, és minden ponton így körülbelül egyenletesen szív befelé a föld. *„A lefekvő ember szomorú látvány, mert látszik rajta, hogy szarik arra, hogyan mennek a dolgok, és mert nem érdekli, hogy miért van ott, ahol van.”* (Céline). Nem érdekel, mert nem hasonlít, amit olyankor látok, ahhoz, ami körülvesz. Olyankor nem hasonlít semmihez sem túlságosan. Ez nem hasonlít semmihez. Miért kellene bármihez is. Nem olyan, és nem könyörgöm, hogy csak hasonlítana, Uram. Én nem könyörgök. Hogy nem-e? Nem, nem, valóban.

(1989. június 21.)

Extázis, In-stasis. Antonin Artaud-ról, Klimó Károlynak

Nem mozdulok meg. Nem mocorgok, ülök az ágyamon, az ágy karfájához dőltem, egy párnára, a térdemen van a füzetem. Az ágy melletti széken egy pohár víz, a könnyeim, újságok, én a testembe húzódok vissza, ahogyan csak tudok. A térdem meg a lábfejem. A lábfejemet a térdemre fektettem. Azt hiszem, jéghideg. Valaki nagyon messziről beszél. Nagyon távoli. Innen nézek kifelé. Leírom, leírtam ezeket a szavakat. Egy szó. Itt belül, összehúzódva. Ezeket a szavakat és ezeket a mondatokat.

Egy fénykép a könyv borítóján, Antonin Artaud ül valami fotelben, félig profilból látszik, visszafordul, elnéz a kamera mellett. A szája keserű íve. Erőfeszítés. Figyelem és fájdalom. Ez a vad tekintet. Erő, feszítés. Artaud szerint *minden írás disznóság*.

Egy hallatlan erő valakit kifelé lódit. Az önmagától elszakított test. *Kívül* keres, ez az ember kívül keresi azt, ami elveszi, kilép a testéből, hogy megtalálja magát. Megtalálni a Hasonmást, a másikat, aki az igazi Én. Ebből a rossz és rettenetes szerkesztményből kilépni. Folytonos rohanás, menekülés a semmibe. A testből a semmi világba, mert elveszített valamit, és a hiányzó után kapkod. *"Nincs semmi pokolbba és ezerszer átkozottabb, mint hogy művész módjára még mindig a formákkal bibelődünk, ahelyett, hogy olyanok volnánk, mint a lobogó máglyán keresztet vető vértanúk. Én nem a halálra vágyom, írja Artaud, hanem arra, hogy ne-legyek"*. Artaud előad. Szavak, bénító. A szavai megbénítják. A kilépő: színész, a színészet ex-tasis, a színész *kilép* és *átlép*. Az előadás extázis.

Artaud néz, nem miránk, csak mintha mifelénk. Ez a tekintet nem hív, őt nem kell követni. Nem, én nem követem. Nem követlek, én nem vagyok meg szavak nélkül. És: lenni inkább, lenni és lenni. Én, *Belül*, és mosolyogni. Az ilyen fájdalom maga a formátlanság. Ezt a formátlanságot nem akarom.

Én: az persze nem nagyon fontos. Csakhogy nincs fontosabb. *"Az élet poklába az emberiség legnemesebb szellemei nyernek csupán bebocsátást - írja Hebbel naplójában - a többiek a bejárat előtt toporognak és melegednek."*

Most fölkelek, az elzsibbadt lábam dörzsölöm, most visszatértem, és ki fogok menni a konyhába. Ez egy melegedő. De hol van az üdvözítő pokol, kívül-e vagy bent.

(1991. augusztus 21.)

A. Artaud: Önarckép